

L'estudi ERF, del socioecòleg Ramon Folch, creat l'any 1994 juntament amb Núria Doladé, treballa en l'elaboració d'estudis i projectes de recerca científica aplicada al servei dels valors sostenibles, en especial pel que fa al domini de la comunicació i gestió ambientals. Segons manifesten, la seva activitat es basa en tres principis: el primer, que la realitat es pot estudiar i entendre; segon, que la realitat es pot canviar i, un tercer, que posa l'èmfasi en els criteris ètics, en el

"Estic convençut de la importància de la protecció intel·ligent"

Constanza Forteza

reconeixement d'una jerarquia de valors a l'àmbit de les ciències socials. L'Estudi ERF, que compta amb nombrosos clients entre les institucions i les empreses catalanes, ha impulsat nombrosos estudis territorials; també dictàmens, auditories i projectes a l'apartat de la gestió sostenible i, a la vegada, l'edició de nombroses publicacions científiques. Ramon Folch és autor d'una llarga relació de volums, com a estudiós i com a narrador, relatius al medi ambient (La dèria de mirar, 2000; Diccionario de Socioecología, 1999; Ambiente, emoción y ética, 1998; Natura en gestió, 1991- versió bibliogràfica del programa "Natura" de TV3-La Vegetació del Països Catalans). En aquests moments, l'Estudi ERF treballa en un ambiciós projecte per al Fòrum Barcelona 2004.

-L'Estudi ERF es defineix com un despatx d'estudis i projectes per a l'aplicació de la cultura científica al servei dels valors sostenibles, en especial pel que fa al domini de la comunicació ambiental. Valora aquest treball, aques- ta iniciativa, com a pionera?

-Vam crear ERF l'any 1994, ara farà deu anys, tot i que administrem un fons comercial i de relació iniciat per mi mateix ja en fa més de trenta. És segur que aleshores no hi havia cap despatx professional comparable, certament. Vull subratllar "despatx professional", perquè ERF era i és justament això, no pas una ONG amb funcions de consultoria. Som una S. normal, subjecta al règim empresarial ordinari, que no ha rebut mai cap mena d'ajuda o subvenció, ni tracte de favor de cap classe. Vivim de vendre honestament els nostres serveis, com fa qualsevol professional honrat, sigui sastre, flequer o arquitecte.

-Vostès indiquen que la realitat mediambiental es pot canviar gràcies als projectes i que hi ha una jerarquia ètica. Com juguen aquests factors, quin grau de condicionament imposen quan es tracta d'impulsar un projecte específic?

-En els estudis o projectes que propiciem nosaltres, aquests valors ètics són a la base mateixa de la proposta. En els treballs que ens encarreguen tercers, apliquem aquests mateixos criteris, però no al concepte -que és del client, és clar-, sinó al procés de valoració i/o de disseny de la feina, cosa que ens porta a no acceptar determinades demandes. No sempre responem el que el client esperava sentir, però fins ara ni un sol client, mai, no ens ha manifestat decepció per la nostra prestació, i això que treballem per a l'Administració, per a fundacions, per a petites i mitjanes empreses i també per a grans multinacionals. En una ocasió, tanmateix, una multinacional no implementà ni una de les nostres propostes... Ben mirat, no fem altra cosa que aplicar una mena de deontologia hipocrítica, però no en l'exercici de la medicina, sinó de la socioecologia i la projecció ambiental sostenibilista.

-Les iniciatives mediambientals que afecten el territori es veuen sovint sotmeses a un debat on s'enfronten els criteris de rendibilitat econòmica i els conservacionistes. El Pla hidrològic podria ser un exemple. Serveix la comunicació ambiental per fer que els debats superin aquest enfrontament o, fins i tot, aquesta politització?

-ERF-Gestió i Comunicació Ambiental SL. no és una empresa de "comunicació ambiental", sinó de "gestió i comunicació ambiental" (socioambiental, de fet), tot alhora. Això vol dir que incorporem la comunicació en el nostre procés projectual a fi d'evitar la tendència autista de la majoria dels projectistes. Comunicuem -no pas publicitem- els nostres projectes a fi de poder projectar amb prou coneixement social. Aquestes campanyes publicitàries unidireccionals que volen vendre el que ja està fet i beneït no són operacions de comunicació projectativa. El desafortunat PHN -per dir-ho suaument- no hauria resistit el primer assalt d'un procés comunicatiu mínimament honest. Només per això, ja és un mal projecte.

-Atès el valor en el mercat del territori, insular i escàs, de les Balears, aquí la discussió entre rendibilitat i conservacionisme està darrere de qualsevol mesura ambiental que es vulgui impulsar. Coneix la problemàtica

balear, en general? Com es pot, des del punt de vista de la comunicació, fer entendre que la protecció pot ser un camí de futur, una via per a la mateixa rendibilitat territorial futura?

-El comunicador ha d'estar convençut del que diu, però també ha d'estar disposat a canviar de parer davant d'una millor opinió. La comunicació, al revés de la publicitat, és bidireccional. Nosaltres ens expliquem i, en sentir els nostres interlocutors, ens replantegem posicions. O bé, havent-los escoltat, ens reafirmem en les nostres amb més coneixement de causa. Fer entendre que la protecció és un camí de futur exigeix estar-ne prèviament convençut i, simultàniament, estar disposat a canviar de parer davant de millors arguments. És així que resultes creïble i convincent, perquè destries veritats abans de voler-les vendre. Els discursos farisaics de la dreta especulativa no tenen cap interès; les evanescències fonamentalistes, tampoc. Jo estic convençut de la importància de la protecció intel·ligent -he dit intel·ligent, no embaladida- perquè en trenta-cinc anys de professió atentament auscultativa ningú no me n'ha donat un argument sòlid en contra. A ERF tractem de projectar creati- vament per progressar en la construc- ció de la sostenibilitat, és a dir, procu- rem anar endavant, no pas endarrere com la dreta reaccionària, ni tampoc caure pels costats per manca de vigor tecnocientífic o de sentit de la realitat.

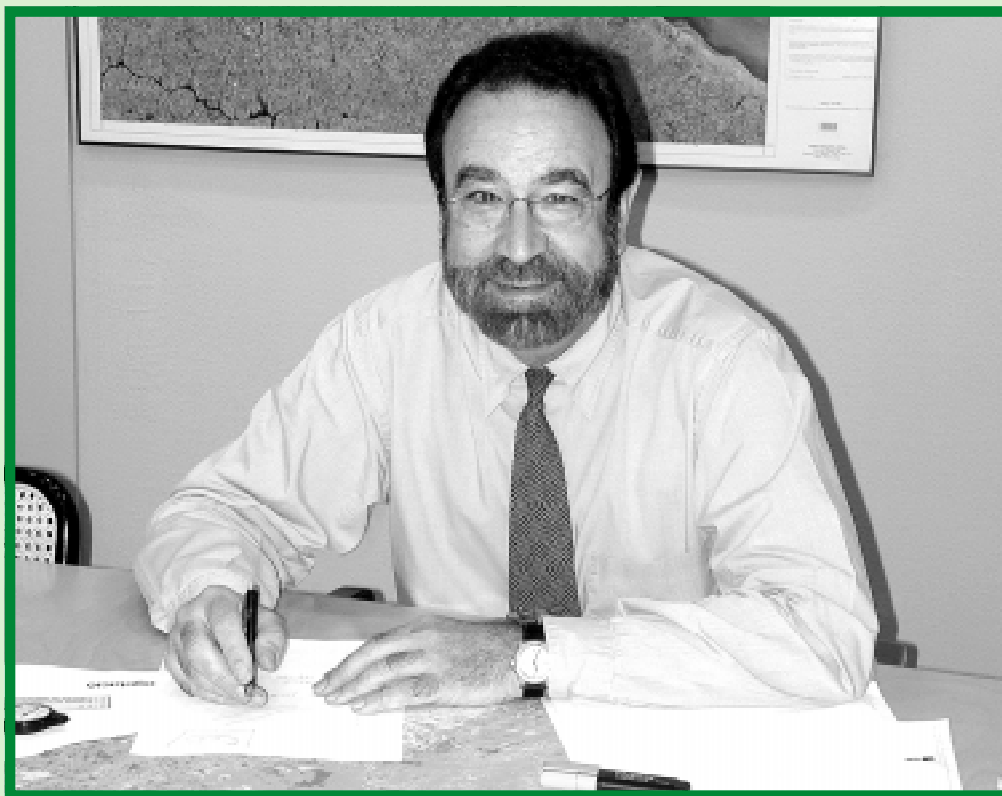
-Quins projectes desenvolupen per al Fòrum Barcelona 2004?

-Primer vam contribuir a concebre l'op- ció urbanística de fons, que suposa una internalització de funcions urbanes molt agosarada: creació d'un espai de gran centralitat metropolitana sobre una de- puradora i al costat de plantes termoe- lèctriques i estacions de tractament de residus. El concepte sostenibilista ha estat dir: si això cal a la ciutat, ha de poder conviure amb els ciutadans. És el cas de la cuina o de la cambra de bany modernes, que ocupen espais centrals de la llar i fins i tot les mostrem orgullosos a les visites. S'imagina un gran espai de nego- cis, de lleure, de cultura i de congressos d'una trentena d'hectàrees en plena zona urbana, però al damunt d'una macrodepuradora capaç de tractar 800.000 m³/dia d'ai- gua residual i al costat de plantes termoe- lèctriques i d'un ecoparc per al tractament de deixalles urbanes? Poca bro- ma: parlem d'una inversió, ajustada a aquest criteri, de l'ordre dels 2.860 milions d'euros, quasi mig bilió de les antigues pessetes... Després vam assumir la direcció d'una de les exposicions, "Habitar el món", on expliquem aquesta mena de coses, concretament la manera com els humans ens relacionem amb el planeta i la forma com hi desen- volupem models productius i socioeconòmics.

Fòrum Barcelona 2004: "S'imagina un gran espai de negocis, de lleure i de cultura, d'una trentena d'hectàrees en plena zona urbana, però al damunt d'una macrodepuradora capaç de tractar 800.000 m³/dia d'aigua residual?"

RECONVERSIÓ TERRITORIAL

-Els projectes de reconversió territorial de moment són, almenys en el cas de les Balears, objectius expressats a la planificació, però que encara mai no s'han concretat a la pràctica. Quines consideracions es podrien fer, quins exemples es podrien formular com a casos a seguir?

un tema de debat. Considera que es pot limitar l'afluència de persones a través de la planificació territorial, que aquesta és l'eina per determinar quantes persones poden viure, i de quina manera, a un lloc determinat?

-Sí, sempre que es faci a l'escala adequada. En efecte, la deplorable permissivitat actual no pot combatre's amb una planificació ingènua -o sigui inadequada- que ignori les dinàmiques europees. La insularitat geogràfica ja no és insularitat social. Les unitats de gestió territorial del segle XXI han saltat una potència de 10 respecte del que eren cinquanta anys enrere. Mallorca o Menorca o Eivissa no són illes de les Balears, sinó comarques d'Europa, com Catalunya. Això no modi-

-No puc fer un diagnòstic d'un pacient que no he explorat a fons, baldament sigui un molt estimat, conegut de tota la vida. Ara bé, puc dir que si aquest pacient no abandona determinats hàbits, no hi ha metge que pugui ajudar-lo.

-A un país turístic com el nostre, fins a quin punt estan considerades les aportacions dels estudis dels valors sostenibles, a l'ordenació territorial, a la planificació sectorial i puntual, a les lleis, etc.?

"Estic segur del canvi, simplement perquè és o serà necessari, i per això em preocupa la gestió de la transició. Només els estúpids segueixen cavant per trobar la sortida d'un pou"

-No hi ha cap país turístic de mena. Ni cap país industrial. Hi ha territoris que han decidit desenvolupar el turisme o la indústria -o ambdues coses-, a partir de determinades predisposicions. És diferent i cal recordar-ho. Les Balears podrien ser un empori del calçat, per exemple (hi ha economistes que ho expliquen molt bé) i ves a saber

què seran d'aquí cent anys. És per això que les opcions que comporten la decapitació de tota altra potencialitat larvada són una barbaritat econòmica. He dit econòmica, sí. També solen ser una barbaritat ambiental, però això és secundari, en el sentit que es tracta d'una derivada segona, perquè els problemes ambientals no fan més que reflectir les disfuncions socioeconòmiques, no pas a l'inrevés.

COMARQUES D'EUROPA

-A regions de territori limitat com les Illes, i més si aquest és considerat un valor primordial en el negoci turístic, la qüestió demogràfica -tant per l'atracció de residents del nord d'Europa com per l'atracció laboral d'immigrants- és

fica les limitacions objectives, com les disponibilitats hídriques, naturalment, però canvia l'abast del plànol i, per tant, l'escala de la planificació. Passa el mateix amb el planejament urbanístic: els plans són encara municipals, però per poc temps (ja ara haurien de ser regionals). No es pot planificar la descongestió d'una cambra sense veure com funciona la resta de la casa.

-Amb la perspectiva d'una activitat professional duita a terme durant anys, pensa que l'aspiració civil cap a un millor medi ambient fracassa o que aquest és un objectiu dinàmic al qual, sigui quin sigui el punt en el qual ens trobam, mai no es pot renunciar?

-No fracassa en absolut. Al contrari, la creixent magnitud del problema incrementa la potencialitat de la pressió social. Justament m'amoïna que tota la potència vindicativa que s'acumula de forma exponencial no acabi traduint-se en un esclat deleteri. Estic segur del canvi, simplement perquè és o serà necessari, i per això em preocupa la gestió de la transició. Només els estúpids segueixen cavant per trobar la sortida d'un pou.

-Però, si miram la realitat, en el cas de l'urbanisme i de la construcció, ara hi ha comportaments menys ecològics que fa vint anys. Pensa que l'objectiu de la sostenibilitat, formalment acceptat per tots, s'ha banalitzat i tergiversat de tal manera que ara és més difícil incorporar les seves determinacions? És vostè optimista amb relació al futur?

-L'ecologisme, i encara més el sostenibilisme, és un constructe cultural. Abans no érem més ecologistes, simplement estàvem més supeditats a l'ecologia. És molt diferent, però sovint es confon. El problema no és no haver estat sostenibilista quan no se'n podia ser, sinó no ser-ho ara que cal. El futur, més que res, és inevitable.